

Zahiriddin Muhammad Boburning "Boburnoma" asaridagi pedagogik fikrlari

Madina Sardorbek-qizi Salaydinova
Ilmiy maslahatchi: M.M.Mirzakarimova
Andijon davlat chet tillari instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada Zahiriddin Muhammad Boburning pedagogik fikrlari va ta'lim-tarbiya haqidagi qarashlari tahlil qilinadi. Bobur o'z asarlarida, ayniqsa "Boburnoma"da, inson kamoloti, axloqiy tarbiya va ilmning ahamiyati haqida muhim g'oyalarni ilgari surgan. Uning qarashlarida shaxsning ma'naviy yetukligi, vatanparvarlik, halollik va adolat kabi fazilatlar ustuvor o'rin egallaydi. Bobur yosh avlodni ilmi, jasur va ma'rifatli qilib tarbiyalash zarurligini ta'kidlaydi. Maqolada Boburning pedagogik merosi zamonaviy ta'lim nuqtai nazaridan ham yoritib beriladi.

Kalit so'zlar: Zahiriddin Muhammad Bobur, pedagogik fikrlar, Boburnoma, ta'lim-tarbiya, axloqiy qadriyatlar, ma'naviy kamolot, vatanparvarlik, ilm-ma'rifat, shaxs tarbiyasi, adolat

Pedagogical Thoughts of Zahiriddin Muhammad Babur in the Work "Boburnoma"

Madina Sardorbek-kizi Salaydinova
Scientific advisor: M.M.Mirzakarimova
Andijan State Institute of Foreign Languages

Abstract: This article analyzes the pedagogical thoughts and views of Zahiriddin Muhammad Babur on education. In his works, especially in "Boburnoma", Babur put forward important ideas about human perfection, moral education and the importance of knowledge. In his views, such qualities as spiritual maturity of a person, patriotism, honesty and justice occupy a priority place. Babur emphasizes the need to educate the younger generation to be knowledgeable, courageous and enlightened. The article also highlights Babur's pedagogical legacy from the perspective of modern education.

Keywords: Zahiriddin Muhammad Babur, pedagogical ideas, Baburnama, education, moral values, spiritual maturity, patriotism, science and enlightenment, personal education, justice

Zahiriddin Muhammad Bobur o'zbek adabiyoti va tarixida muhim o'rin egallagan buyuk shaxsdir. U nafaqat shoir va sarkarda, balki chuqur tafakkur egasi bo'lgan mutafakkir hamdir. Boburning asarlarida inson tarbiyasi va ma'naviy kamolot masalalari keng yoritilgan. Ayniqsa, uning "Boburnoma" asari pedagogik qarashlarni o'rganishda muhim manba hisoblanadi. Bobur ilm-fan va ma'rifatni jamiyat taraqqiyotining asosi deb bilgan. U yosh avlodni komil inson sifatida tarbiyalash zarurligini ta'kidlagan. Mazkur maqolada Boburning pedagogik fikrlari tahlil qilinadi.

Zahiriddin Muhammad Boburning pedagogik qarashlari uning hayotiy tajribasi bilan chambarchas bog'liqdir. U yoshligidan ilm olishga katta qiziqish bildirgan. Bobur ilmni inson kamolotining asosiy omili deb bilgan¹. Uning fikricha, bilimli inson jamiyatda hurmat topadi. Shuningdek, ilm insonni to'g'ri yo'lga boshlaydi. Bobur yoshlarni ilmi va tafakkurli bo'lishga da'vat etgan. U ilmni faqat nazariy emas, balki amaliy jihatdan ham muhim deb hisoblagan². Shu sababli uning pedagogik qarashlarida ilm va tajriba uyg'unligi ko'zga tashlanadi. Bobur axloqiy tarbiyaga alohida e'tibor qaratgan. Uning asarlarida halollik, adolat va sadoqat kabi fazilatlar ulug'lanadi. U insonning ma'naviy pokligini eng muhim sifat deb bilgan. Bobur yosh avlodni yomon illatlardan saqlanishga chaqirgan. Uning fikricha, axloqiy tarbiya bo'lmasa, ilm ham foyda bermaydi. Shuning uchun u tarbiya va ta'limni bir-biridan ajratmagan. Bu qarash zamonaviy pedagogik tamoyillarga ham mos keladi. Bobur vatanparvarlik tarbiyasini ham muhim deb hisoblagan. U o'z yurtini sevgan va uni asrashga intilgan. Asarlarida Vatanga sadoqat tuyg'usi kuchli aks etadi. Bobur yoshlarni o'z xalqiga xizmat qilishga undagan. Uning fikricha, haqiqiy inson Vatan ravnaqi uchun harakat qiladi. Bu g'oya pedagogik jihatdan yoshlarni mas'uliyatli qilib tarbiyalaydi. Vatanparvarlik tuyg'usi shaxs kamolotining muhim qismidir.

Bobur o'z asarlarida ustoz va shogird munosabatiga ham e'tibor qaratgan. U ustozni ilm manbai va tarbiya beruvchi shaxs sifatida ko'rsatadi. Ustozning shaxsiy namunasini muhim deb biladi. Shogird esa hurmat va ehtirom bilan ilm olishi kerakligini ta'kidlaydi. Bobur ilm olish jarayonida sabr-toqat zarurligini qayd etadi. Bu qarashlar pedagogik jihatdan katta ahamiyatga ega. Ustoz va shogird o'rtasidagi hurmat ta'lim samaradorligini oshiradi. Bobur insonning irodasi va qat'iyatini tarbiyalashga ham ahamiyat bergan. Uning hayoti sinov va qiyinchiliklarga boy bo'lgan. Shunga qaramay, u doimo oldinga intilgan. Bu jihat yoshlar uchun ibrat maktabidir. Bobur qat'iyatni muvaffaqiyat kaliti deb bilgan. U insonni qiyinchiliklardan qo'rqmaslikka chaqiradi. Bu esa tarbiyada kuchli xarakter shakllantirishga xizmat qiladi. Bobur adolatli boshqaruv va to'g'ri muomala masalasiga ham e'tibor qaratgan. U insonlar o'rtasida adolatni saqlashni muhim deb

¹ Zahiriddin Muhammad Bobur. Boburnoma. Toshkent, 2002. 15- bet

² Zahiriddin Muhammad Bobur. Boburnoma. Toshkent, 2002. 89-bet

bilgan. Uning fikricha, adolat jamiyat barqarorligining asosidir. Bu g'oya yoshlarni halol va adolatli bo'lishga o'rgatadi. Bobur o'z asarlarida insoniylikni ulug'laydi. Bu esa pedagogik jihatdan insonparvarlik g'oyasini mustahkamlaydi. Adolat va insoniylik shaxs kamolotining muhim mezonlaridir. Umuman olganda, Boburning pedagogik fikrlari keng qamrovli va chuqur mazmunga ega. U ta'lim, tarbiya, axloq, vatanparvarlik va irodani bir butun holda ko'radi. Bobur komil insonni tarbiyalashni asosiy maqsad deb bilgan. Uning qarashlari bugungi ta'lim tizimi uchun ham dolzarbdir. Ilm va tarbiyaning uyg'unligi uning pedagogik merosining asosini tashkil etadi. Bobur yoshlarni har tomonlama yetuk shaxs bo'lib kamol topishga undaydi. Shu jihatdan uning pedagogik merosi katta ahamiyatga ega.

Zahiriddin Muhammad Boburning pedagogik fikrlari inson kamoloti va ma'naviy yetuklik masalalariga qaratilgan. U ilm-fan, axloq, vatanparvarlik va adolatni tarbiyaning asosiy omillari deb bilgan. Bobur ta'lim va tarbiyani bir-biridan ajratmasdan, ularni uyg'un jarayon sifatida talqin etgan. Uning qarashlari bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Boburning pedagogik merosi yosh avlodni komil inson qilib tarbiyalashda muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Zahiriddin Muhammad Bobur. Boburnoma. Toshkent, 2002.
2. Madaminjonovna, M. M. METHODOLOGY OF EDUCATIONAL TEACHING OF GENERAL SCIENCES.
3. Muhammaddilyor Diyorbek O'G'Li Uzoqjonov, & Maxliyoxon Madaminjonovna Mirzakarimova (2025). Atrof-muhitni asrash va ekologik barqarorlikni ta'minlash muammolari. *Science and Education*, 6 (12), 17-21.
4. Mirzakarimova, M. (2025). O 'QUVCHILARDA TADBIRKORLIK TUSHUNCHALARINI RIVOJLANTIRISHNING DIAGNOSTIK TAHLILI. *Scientific journal of the Fergana State University*, (4), 1-1.
5. Mirzakarimova, M. (2025). Didactic Effectiveness of Teaching General Sciences with an Entrepreneurial Orientation. *Journal of Institutional Research South East Asia*, 23(3).
6. Uzoqjonov, M. D. O. G. L., & Mirzakarimova, M. M. (2025). Zamonaviy texnologiyalarning atrof-muhitga ta'siri. *Science and Education*, 6(11), 281-284.
7. El-Atrash, A., Zaki, S., Tousson, E., & Negm, M. (2022). Copper oxide nanoparticles induced liver and kidney toxicity in rat. *Asian Journal of Biochemistry, Genetics and Molecular Biology*, 12(4), 154-160.
8. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonov, M. D. O. G. L. (2025). Zamonaviy axborot texnologiyalariga o'tishda axborot xavfsizligi. *Science and Education*, 6(10), 89-93.

9. МИРЗАКАРИМОВА, М. М. (2022). ХОРИЖИЙ ТИЛЛАРНИ ТАДБИРКОРЛИККА ЙУНАЛТИРИБ У^ ИТИШНИНГ ДИДАКТИК АСОСЛАРИ.

10. Madaminjonovna, M., & Uzoqjonov, M. (2025). The possibilities of solving environmental problems through technology. *Academic Journal of Science, Technology and Education*, 1(7), 11-15.

11. Uzoqjonov, M., & Mirzakarimova, M. (2025). The role and significance of artificial intelligence in modern society. *Technical Science Integrated Research*, 1(6), 8-10.

12. Mirzakarimova, M., & Uzoqjonov, M. (2025). Information security in information-communication technologies. *Academic Journal of Science, Technology and Education*, 1(6), 8-11.

13. Умнов, Д. Г., Кариев, А. Д., Тешабоев, А. Ю., & Мирзакаримова, М. М. (2024). Формирование финансовой грамотности и культуры потребления у старших дошкольников. *Перспективы науки и образования*, (6 (72)), 420-436.

14. MADAMINJONOVNA, M. X. T. T. Y. (2022). NALTIRIB O'QITISHNING DIDAKTIK ASOSLARI. Nova. Pub, 1-128.

15. Madaminjonovna, M. M. (2024). ECOLOGICAL-VALEOLOGICAL CULTURE IN THE" MAN-NATURE-SOCIETY" SYSTEM. *Web of Teachers: Inderscience Research*, 2(5), 51-55.

16. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonova, M. D. Q. (2024). Pedagogik mahoratning shakllanishi va rivojlanishi. *Science and Education*, 5(3), 264-269.

17. Mirzakarimova, M. M. (2024). O'qituvchining muomala madaniyati. *Science and Education*, 5(4), 278-282.

18. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonova, M. D. Q. (2024). "Avesto" va pedagogik fikrlar rivoji. *Science and Education*, 5(2), 224-228.

19. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonova, M. D. Q. (2023). Scientific and pedagogical activity of Imam al-Bukhari. *Science and Education*, 4(12), 321-324.

20. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonova, M. D. Q. (2023). O'zbekistonda chiqindilarni qayta ishlash muammolarini o'rganish va bartaraf qilish. *Science and Education*, 4(11), 78-83.

21. Mirzakarimova, M. (2023). CLIL TEXNOLOGIYALARI VOSITASIDA O'QUVCHILARNING TADBIRKOZLIK KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION METOD VA VOSITALAR. *Namangan davlat universiteti Ilmiy axborotnomasi*, (6), 410-415.

22. Мирзакаримова, М. М. (2020). Умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш тизими. *Science and Education*, 1(4), 97-103.

23. Мирзакаримова, М. М. (2020). ESSENTIAL COMPOSITION OF ENTREPRENEURSHIP FUNCTIONAL LITERACY. *INTERNATIONAL*

SCIENTIFIC AND TECHNICAL JOURNAL" INNOVATION TECHNICAL AND TECHNOLOGY, 1(1), 63-65.

24. Mirzakarimova, M. M. (2022). The Necessity to Develop Students' Entrepreneurial Skills in English Classes. *Telematique.-2022.-S*, 7128-7131.

25. Мирзакаримова, М. М. (2020). Замонавий шароитларда умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш тизими. *Science and Education*, 1(4), 216-222.

26. Mirzakarimova, M. (2023). EFFECTIVENESS OF STUDENTS'ENTREPRENEURIAL SKILLS DEVELOPMENT THROUGH CLIL TECHNOLOGIES. *Академические исследования в современной науке*, 2(8), 92-94.

27. Madaminjonovna, M. M. (2023). Innovative Methods and Tools for Developing Students' Entrepreneurial Skills Using CLIL Technologies. *International Journal of Human Computing Studies*, 5(3), 15-17.